षात् पदान्तात् । (३९/३३१०)

[1]षकारात् पदान्तादुत्तरस्य नकारस्य णकारादेशो न भवति । निष्पानम् । दुष्पानम् । सर्पिष्पानम् । यजुष्पानम् । षात् इति किम् ? निर्णयः[2] । पदान्तात् इति किम् ? [3]कुष्णाति । पुष्णाति । पदे अन्तः पदान्तः इति सप्तमी[4]समासोऽयम्,[5] तेन इह न भवति, सुसर्पिष्केण । सुयजुष्केण । 'शेषाद् विभाषा' (५.४.१५४/८९१) इति कप् ॥

नशेः षान्तस्य । (३६/२५१८)

न इति वर्तते । [6]नशेः षकारान्तस्य णकारादेशो न भवति । प्रनष्टः । परिनष्टः । षान्तस्य इति किम् ? प्रणश्यति । परिणश्यति । अन्तग्रहणं षान्तभूत[7]पूर्वमात्रस्यापि यथा स्यात्, प्रनङ्क्ष्यति । परिनङ्क्ष्यति ॥

पदान्तस्य । (३७/१९८)

[8]पदान्तस्य नकारस्य णकारादेशो न भवति । वृक्षान् । प्लक्षान् । [9]अरीन् । गिरीन् ॥

पदव्यवायेऽपि । (३८/१०५७)

पदेन व्यवायः पदव्यवायः पदव्यवधानम् । [10]पदेन व्यवायेऽपि सति निमित्तनिमित्तिनोः नकारस्य णकारादेशो न भवति । माषकुम्भवापेन । चतुरङ्गयोगेन । प्रावनद्धम् । पर्यवनद्धम् । [11]प्र गां नयामः । [12]परि गां नयामः ।

[९५३] पदव्यवायेऽतद्धित इति वक्तव्यम् । (म.भा. ३.४६३)

इह मा भूत्, आर्द्रगोमयेण । शुष्कगोमयेण । गोश्च पुरीषे (४.३.१४५/१५२५) इति मयट् । स्वादौ पूर्वं पदम् इति गोशब्दः पूर्वपदम्, तेन व्यवायः ॥

क्षुभ्नादिषु च । (३९/७९२)

न इति वर्तते । क्षुभ्ना इत्येवमादिषु[13] शब्देषु नकारस्य णकारादेशो न भवति । क्षुभ्नाति । अजादेशस्य स्थानिवद्भावाद् इहापि [14]प्रतिषेधो भवति । क्षुभ्नीतः । क्षुभ्नन्ति । नृनमनः – पूर्वपदात सञ्ज्ञायाम् (८.४.३/८५७) इति प्राप्तिः । 'छन्दस्यृदवग्रहात्' (८.४.२६/३६४८) इति [15]च प्राप्नोति । नन्दिन्, नन्दन, नगर,

---

1. न इति वर्तते इत्यधिकम् ब. इ. ड. ह. 2. दुर्णयः इत्यधिकम् क. ड. इ. 3. कुष्णाति नास्ति इ. 4. सप्तमी इति योगविभागात् समासः इ. 5. न षष्ठीसमासः इत्यधिकम् क. ड. 6. तेन इत्यधिकम् क. 7. पूर्वस्य ब. 8. पदान्तो यो नकारः तस्य ब.क.इ, न इति वर्तते इत्यधिकम् क. 9. अरीन् नास्ति क, हरीन् इ, राजन् ह. 10. पदेन नास्ति ब.ड. 11. प्रान्नयावः । प्रसंगा नयामः । परि सं गा नयामः इ. 12. उदाहरणमिदं नास्ति ह, परि गां नयध्वम् (ऋ. 10.165.5) । 13. च इत्यधिकम् इ. 14. पूर्वं इत्यधिकम् क. 15. वा ब.क.